

Ontwerp startbeslissing signaalgebied Vliegveld OUD-TURNHOUT (SG_R3_NET_23) OUD-TURNHOUT

STATUS/VERSIE: goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 31/03/2017

LEESWIJZER

Op 31/03/2017 nam de Vlaamse Regering een beslissing over de vervolgstappen (vervolgtraject en beleidsopties) voor dit signaalgebied. Deze beslissing kadert in de uitvoering van de conceptnota (VR 29 maart 2013) met de aanpak voor het vrijwaren van het waterbergend vermogen in kader van de korte termijnactie van het groenboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

Deze fiche beschrijft voor het signaalgebied “Vliegveld Oud-Turnhout” de gekozen beleidsopties (ontwikkelingsperspectief) en het vervolgtraject op basis van een ontwerp-startbeslissing, zoals voorbereid door de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid.

Hoofdstuk 1 geeft een algemene situering van het signaalgebied weer en hoofdstuk 2 motiveert de afbakening van het signaalgebied. Hoofdstuk 3 beschrijft de overstromingsgevoeligheid van het signaalgebied en in hoofdstuk 4 worden de diverse visies op dit gebied besproken.

Hoofdstuk 5 geeft een overzicht van het gevoerde overleg met de betrokken lokale besturen.

In hoofdstuk 6 wordt aangegeven voor welke beleidsoptie(s) gekozen is/zijn en welk instrument en/of initiatiefnemer hieraan gekoppeld zijn. Naargelang de rol van het signaalgebied voor het behoud van waterbergend vermogen en het algemeen beoordelingskader, zoals opgenomen in de omzendbrief LNE/2015/2, om nieuwe ontwikkelingen in overstromingsgevoelig signaalgebied te beoordelen, werd een keuze gemaakt tussen de volgende 3 opties:

1. Optie A - beperkte randvoorwaarden (type infiltratie, waterconservering,..)
indien de bestemming compatibel blijkt met het waterbergend vermogen, eventueel mits beperkte randvoorwaarden (bv voor infiltratie of waterconservering);
2. Optie B - maatregelen met behoud van bestemming (type overstromingsvrij bouwen)
indien er een overstromingskans bestaat maar de bestemming compatibel kan zijn met het waterbergend vermogen mits overstromingsvrij bouwen;
3. Optie C - vrijwaren van bebouwing
indien de bestemming niet compatibel is met het waterbergend vermogen en vrijwaren van bebouwing op basis van de overstromingskans aangewezen is.

Hoofdstuk 7 omvat de conclusies voor het signaalgebied en geeft de richting weer op basis waarvan de omzendbrief “Richtlijnen voor de toepassing van de watertoets bij het vrijwaren van het waterbergend vermogen in signaalgebieden” in dit gebied toegepast moet worden. In dit hoofdstuk is ook de beslissing van de Vlaamse Regering van 31/03/2017 opgenomen.

De conceptnota, de omzendbrief en de beslissing van de Vlaamse Regering van 31/03/2017 zijn terug te vinden op www.signaalgebieden.be.

1 Situering

1.1 Algemeen

Gemeente(n): Oud-Turnhout

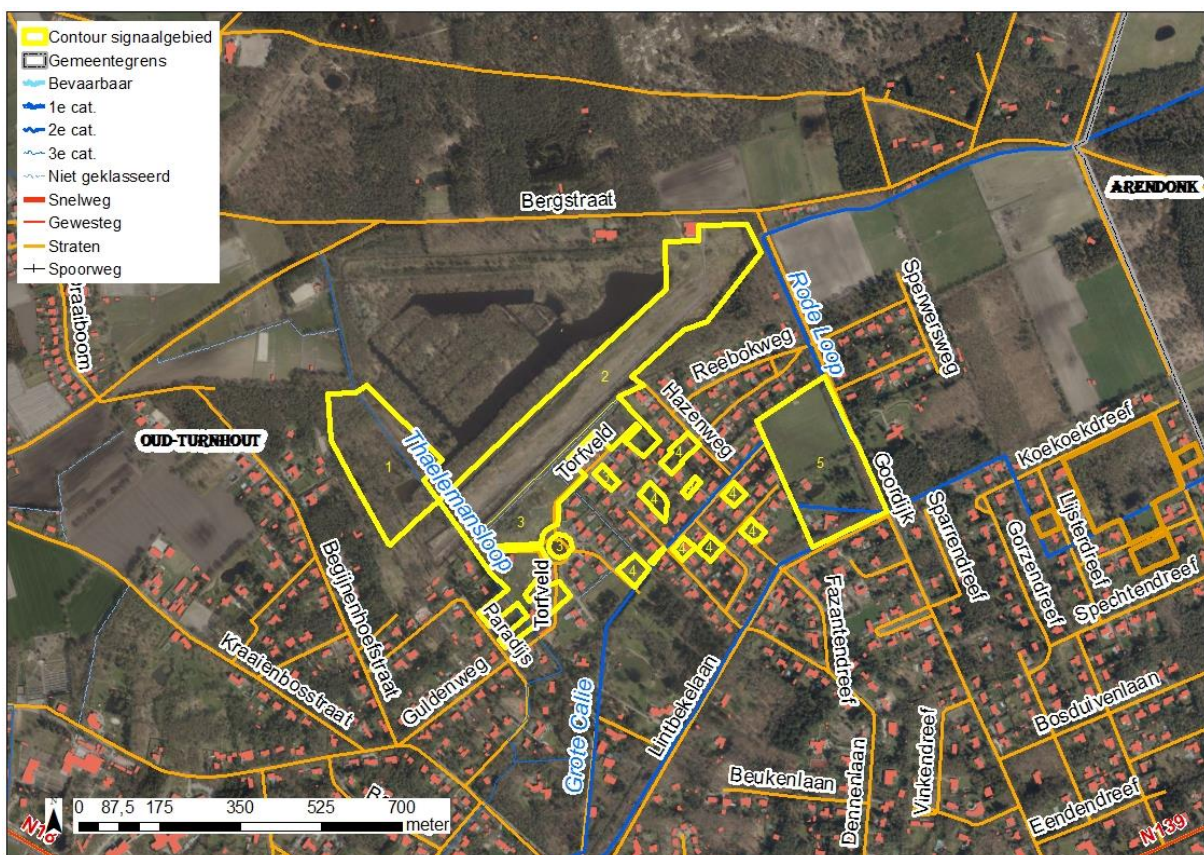
Provincie(s): Antwerpen

Ligging: Het signaalgebied omvat het oud-Vliegveld, het recreatiegebied ten westen hiervan en delen van de woonwijk ten zuiden ervan.

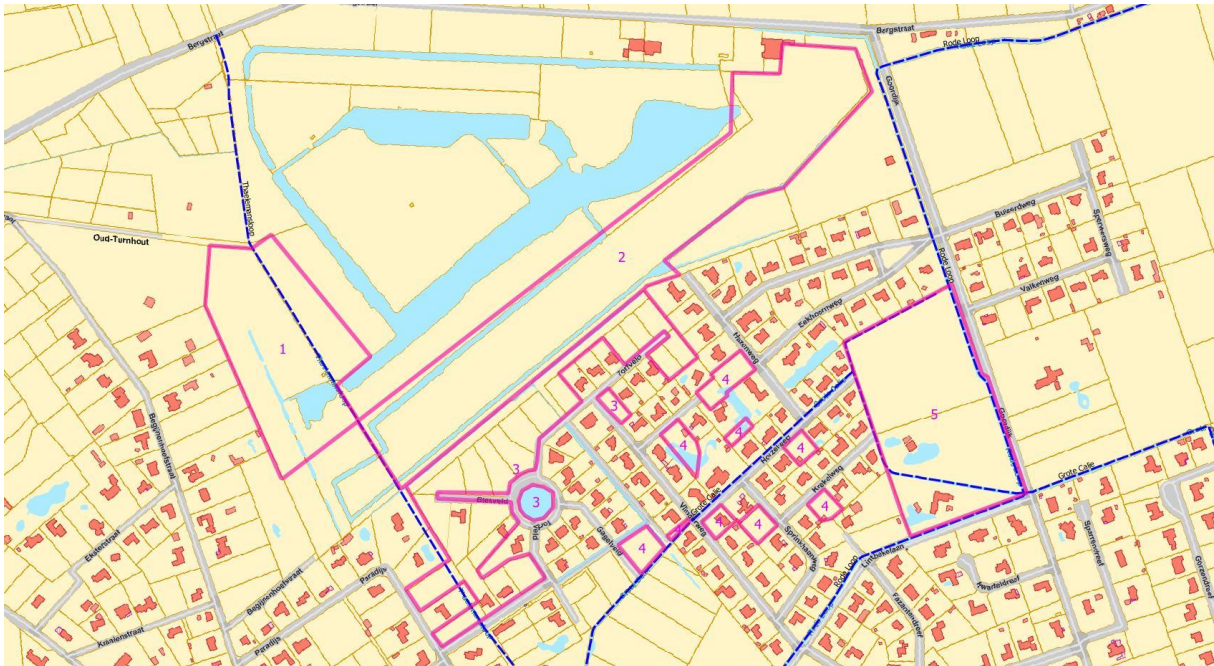
Bekken: NETEBEKKEN

Betrokken waterlopen: Thaelemansloop (categorie 3), Grote Caliebeek (categorie 2), Rode Loop (categorie 2)

Oppervlakte: 27 ha

Figuur: situering signaalgebied op orthofoto (medio 2015) met aanduiding van gewestwegen, straten, waterlopen en de bebouwingstoestand volgens het Grootchalig Referentiebestand GRB. Bronnen: AGIV, GRB Raadpleegdienst via wms (toestand 2015-04-20).

Figuur: situering van de deelgebieden

Huidige planologische bestemming:

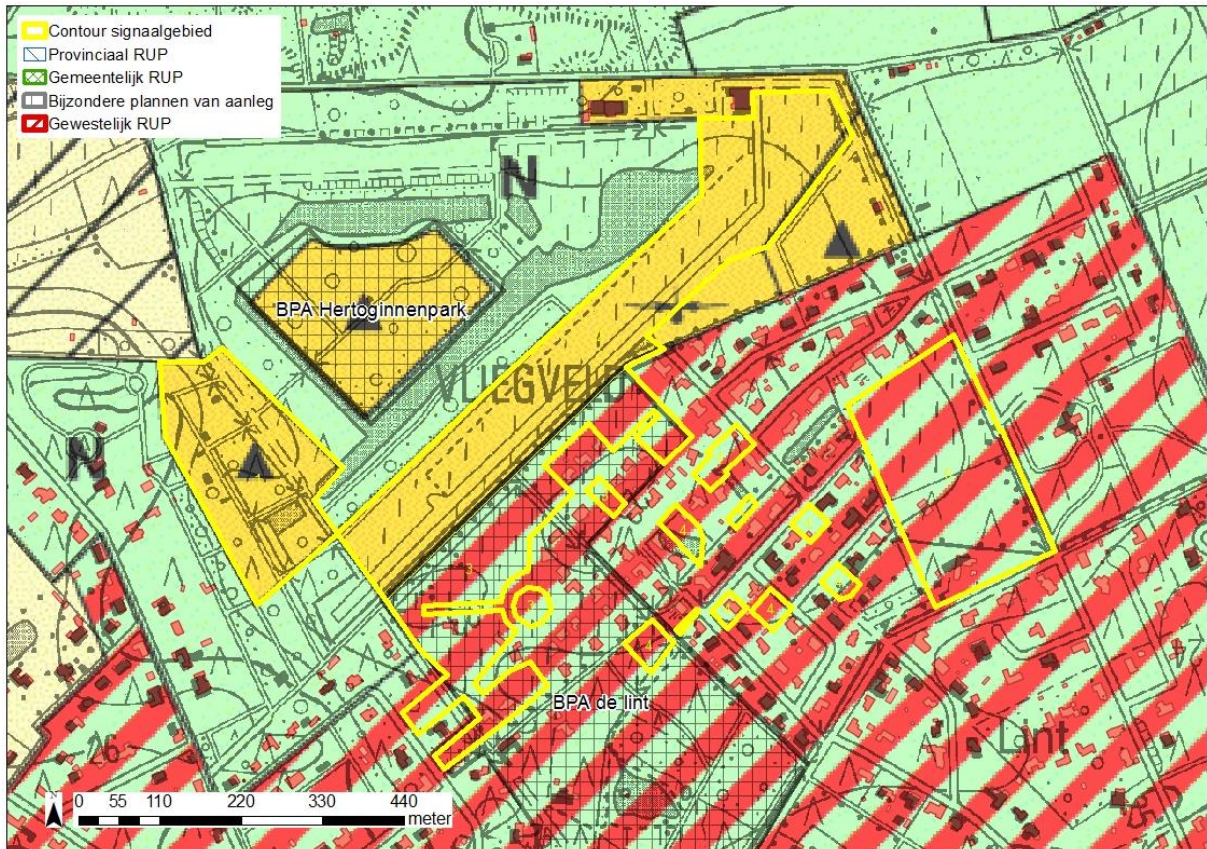
Het signaalgebied heeft deels de gewestplanbestemming recreatiegebied (Verblijfsrecreatie en vliegveld) nl. voor deelgebieden 1 en 2 en deels woonpark nl. voor de deelgebieden 3, 4 en 5. In het woonpark zijn stedenbouwkundige vergunningen afgeleverd.

Deelgebied 3 overlapt met het BPA de Lint (goedgekeurd dd. 20/11/2000).

Deelgebieden 1 en 2 liggen binnen de contour van het natuurinrichtingsproject Liereman dat op termijn planologisch verankerd zal worden via een agnas-RUP.

Globale beschrijving:

Het recreatiegebied is ingevuld als bos, grasland, weiland. Het woonpark bestaat uit diverse verkavelde percelen en in een recente verkaveling werd de overdracht van een zone bestemd als overstromingsgebied naar het openbaar domein van de gemeente opgelegd.

Figuur: situering signaalgebied op gewestplan met aanduiding van goedgekeurde BPA's en RUP's en weergave van de bebouwingstoestand volgens het Grootschalig Referentiebestand GRB. Bronnen: Ruimte Vlaanderen en AGIV, GRB Raadpleegdienst via wms (toestand 2015-04-20).

2 Selectie en afbakening signaalgebied

Op 12/11/2014 werd voorliggend signaalgebied door de Algemene Bekkenvergadering Netebekken geselecteerd voor opname in de prioritair te onderzoeken signaalgebieden. De motivatie voor opname is als volgt:

Het signaalgebied situeert zich op een kruispunt van 3 verschillende waterlopen nl. de Thaelemansloop, de Grote Caliebeek en de Rode loop. Het ligt bijna volledig in effectief overstromingsgevoelig gebied. Het betreft een voldoende groot gebied (>2ha), bestaande uit enkele grotere deelgebieden maar ook verschillende kleinere snippers, in nog niet ontwikkeld woonpark en recreatiegebied.

De afbakening van het signaalgebied werd tijdens het gevoerde overleg besproken. Het werd afgebakend op de nog onbebouwde percelen met een harde gewestplanbestemming.

3 Watersysteem

3.1 Overstromingsrichtlijn¹

3.1.1 OVERSTROMINGSGEVAARKAART

In het kader van de Europese Overstromingsrichtlijn (ORL) werden overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten opgesteld aan de hand van hydraulische modellen. De overstromingsgevaarkarten zijn de kaarten die de 'fysische eigenschappen' van de overstromingen beschrijven zoals de overstromingscontouren, waterdieptes en stroomsnelheden. De overstromingsgevaarkarten geven geen informatie wat betreft de gevolgen, de kwetsbaarheid voor of het risico van de overstromingen.

De ORL stelt dat 3 scenario's in beschouwing dienen te worden genomen voor de overstromingskaarten: kleine kans op overstromingen (terugkeerperiode van grootteorde 1000 jaar of een uitzonderlijke gebeurtenis), middelgrote kans op overstromingen (terugkeerperiode van grootteorde 100 jaar) en grote kans op overstromingen(terugkeerperiode van grootteorde 10 jaar).

Vermits het niet zinvol is om voor elke waterloop hydraulische modellen op te stellen, werd in Vlaanderen de basiskaart hydrografisch netwerk opgesteld die alle waterlopen omvat waarvoor de overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten werden opgesteld. De basiskaart hydrografisch netwerk werd opgesteld volgens het principe dat alle waterlopen met een potentieel significant overstromingsrisico en waterlopen die water afvoeren van waterlopen met een overstromingsrisico meegenomen worden. Daarnaast werd ook de volledige kustlijn beschouwd.

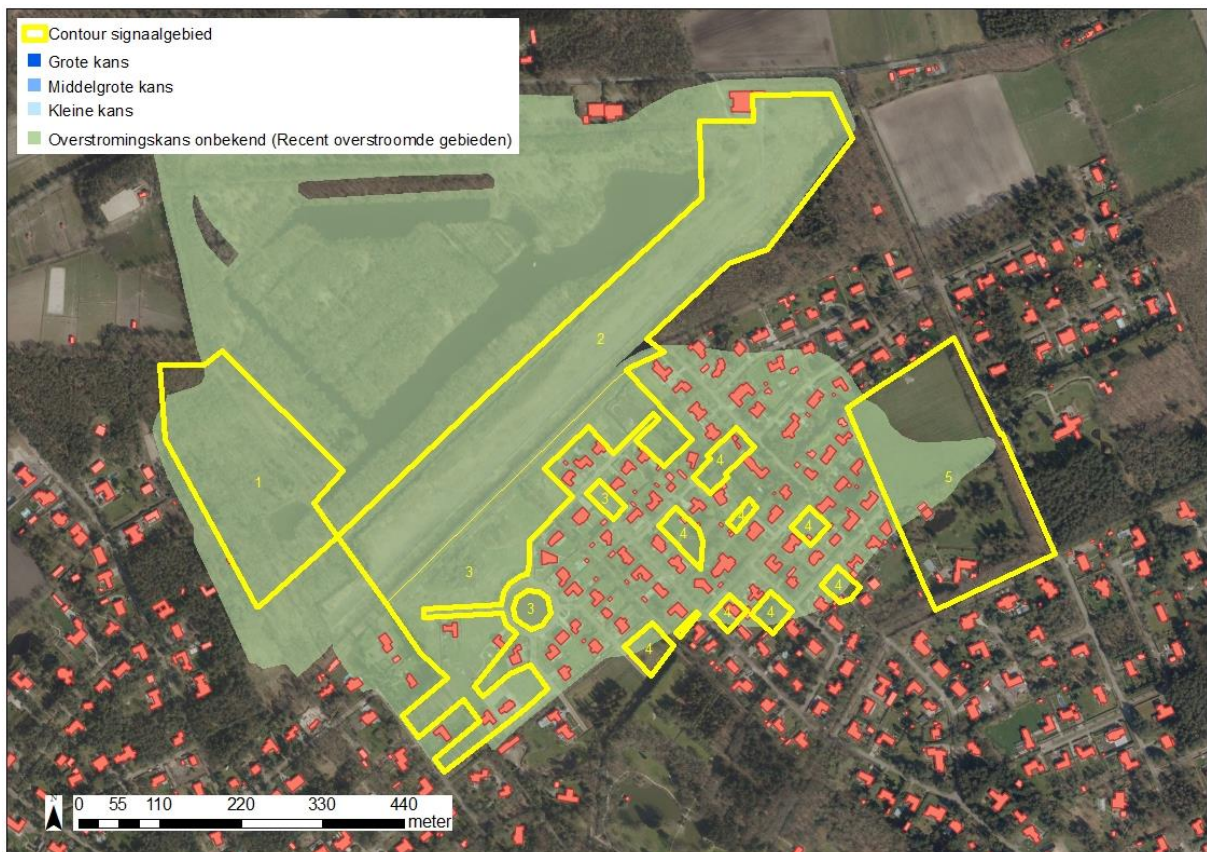
Vermits de betrokken waterlopen niet opgenomen werden op de basiskaart hydrografisch netwerk, zijn er geen overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten beschikbaar.

Wanneer er geen gemodelleerde overstromingsgevaarkarten beschikbaar zijn wordt enkel de kaart van de Recent Overstroomde Gebieden (ROG) weergegeven². De kaarten geven steeds de huidige situatie weer en houden geen rekening met mogelijke of geplande ingrepen. Bijna het volledige signaalgebied is aangeduid als ROG.

---

¹ Richtlijn 2007/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2007 over beoordeling en beheer van overstromingsrisico's. Deze richtlijn werd omgezet in het decreet Integraal Waterbeleid op 16 juli 2010.

² gebiedsdekkende afbakening van alle effectief overstroomde gebieden in Vlaanderen in de periode 1988 tot heden

Figuur: De groene contour geeft de recente overstromde gebieden (ROG) weer, waar geen specifieke overstromingskans gekend is.

3.1.2 KLIMAATTOETS

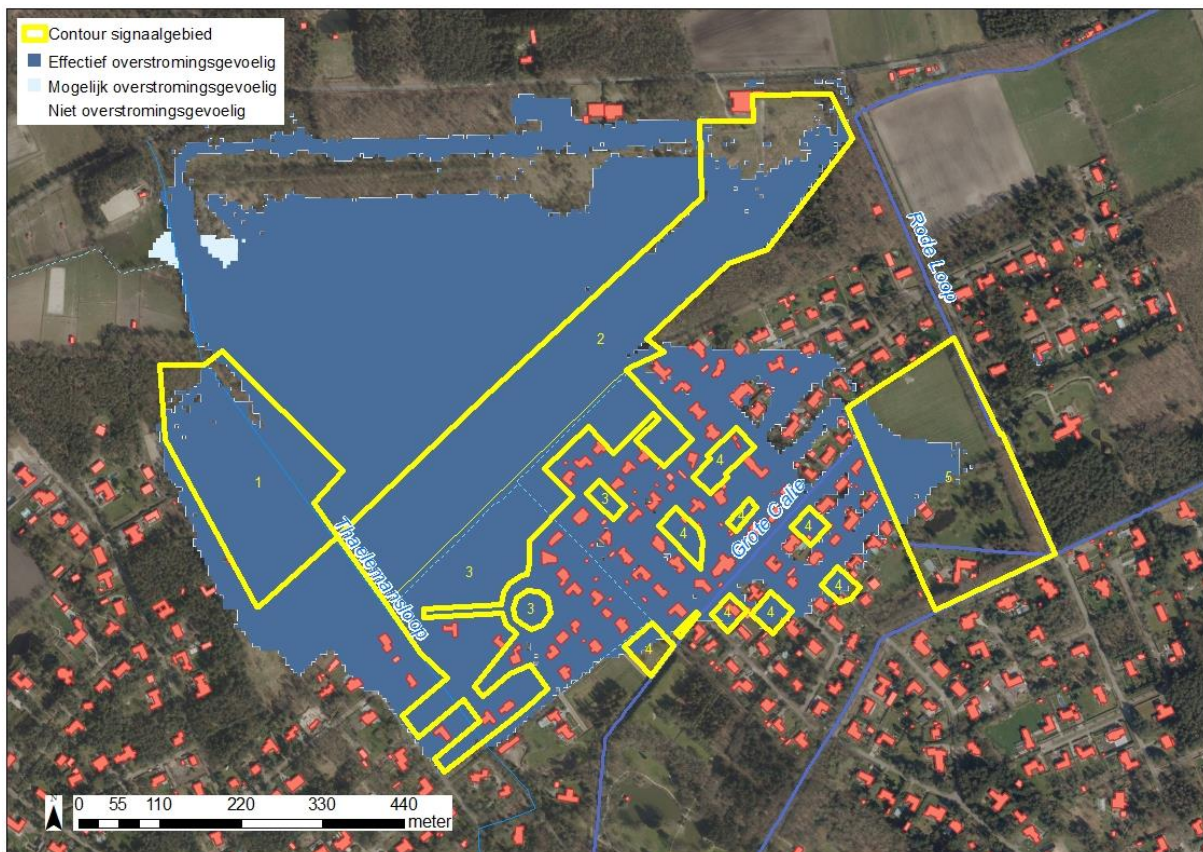
De Overstromingsrichtlijn vraagt om bij het voorkomen of beperken van mogelijk negatieve gevolgen van overstromingen rekening te houden met o.a. de invloed van klimaatverandering. In het kader van de orbp-studie van VMM-AOW^[3] werden kaarten met klimaatprojectie opgemaakt. Deze geven niet alleen de overstromingskans (bij gemiddelde klimaatprojectie) maar ook de overstromingsdiepte (bij hoge klimaatprojectie). Vanuit het no regret principe lijkt het aangewezen om adaptief bouwen of waterbestendig bouwen af te stemmen op toekomstige overstromingshoogtes met hoge klimaatprojectie.

De betrokken waterlopen maken echter geen deel uit van de orbp-studie. Bijgevolg is er geen klimaattoets beschikbaar.

3.2 Bespreking watersysteem

Het signaalgebied maakt deel uit van een grotere zone effectief overstromingsgevoelig gebied en was reeds op de ROG kaart van 2003 ingetekend. Drie verschillende waterlopen doorkruisen (of grenzen aan) het signaalgebied. De Thaelemansloop (deelgebieden 1, 2 en 3); de Grote Caliebeek (deelgebieden 4 en 5) en de Rode Loop (grenzend aan deelgebieden 2 en 5).

^[3] "Onderbouwing van het overstromingsrisicobeheerplan voor de onbevaarbare waterlopen, VMM, 2013"

Figuur: watertoetskaart van het signaalgebied op recente orthofoto (medio 2015) met aanduiding van de overstromingsgevoelige gebieden (lichtblauw = mogelijk overstromingsgevoelig; donkerblauw = effectief overstromingsgevoelig), volgens Ministerieel Besluit dd. 1/6/2014. Weergave van reeds goedgekeurde signaalgebieden in de omgeving.

Het digitaal hoogtemodel geeft duidelijk de ligging van het signaalgebied in een lokale depressie weer.

Binnen de depressie van het signaalgebied overheerst het bodemprofiel nat zandleem (sPfg: Zeer natte licht zandleembodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont3) volgens de bodemkaart. Dit type bodems kent theoretisch zeer ondiepe grondwaterstanden en is zeer geschikt om water vast te houden (sponsfunctie) maar weinig geschikt maakt voor bebouwing. Daarrond zijn het meer vochtige(Zdg) tot natte zandbodems (Zeg), natte lemig zandbodems (Segz) en veen (V).

De bodemassociatiekaart duidt het signaalgebied aan als natte zand- en lemig-zandgronden. Enkele kleinere grenszones (zuidwestelijke grens van deelgebied 1 en 3) worden aangeduid als droge zand- en lemig-zandgronden. De bodemassociatiekaart is een afgeleide van de bodemkaart. Ze bepaalt welke bodemtypes een natte tot zeer natte vochttrap hebben.

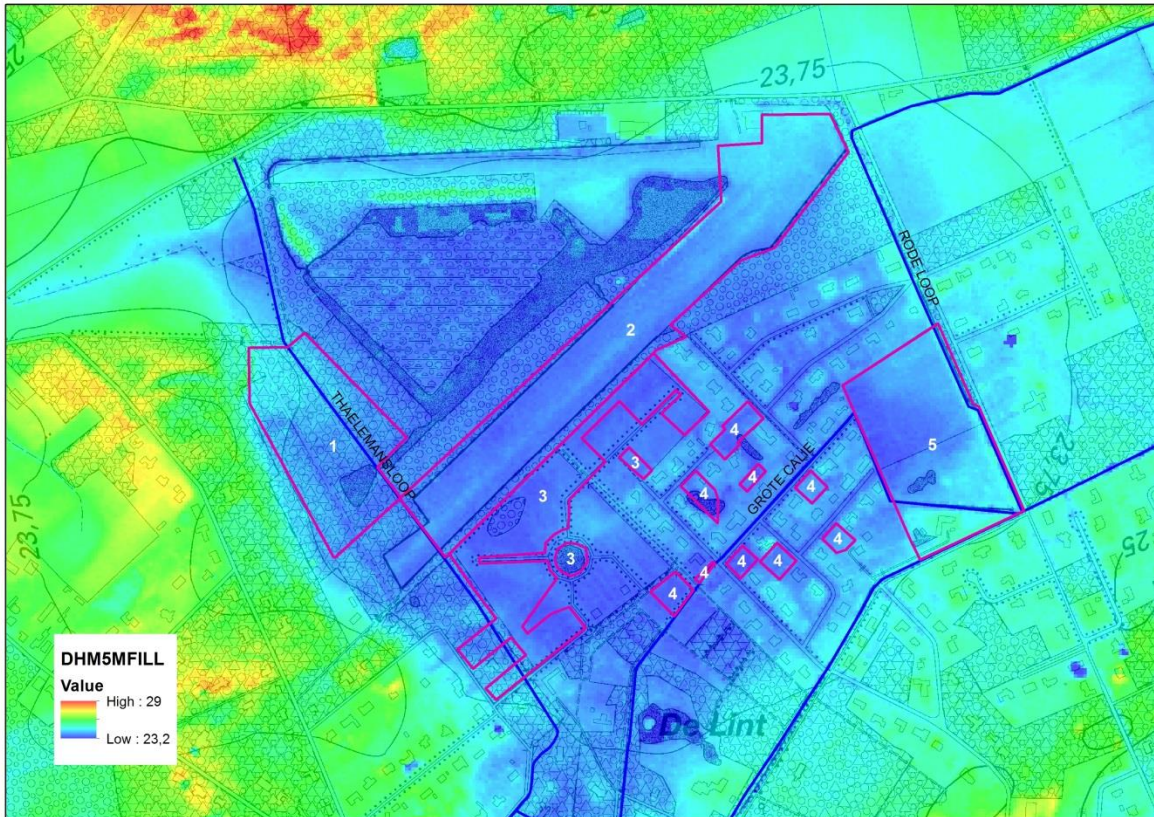
Samengevat wijst de bodemkaart op natte gronden in de depressie en dus in het signaalgebied.

Met uitzondering van een kleine zone tussen de Vlinderweg en Torfveld is geen infiltratie mogelijk volgens de watertoetskaart.

De watertoetskaart 'grondwaterstromingsgevoelige gebieden' duidt de veenzone (overlap met deelgebied 2) aan als zeer gevoelig voor grondwaterstroming (type 1). Indien er in type 1 gebied een ondergrondse constructie gebouwd wordt met een diepte van meer dan 3m of een horizontale lengte van meer dan 50m dient advies aangevraagd te worden bij de bevoegde adviesinstantie. De rest van het signaalgebied is aangeduid als matig gevoelig voor grondwaterstroming (type 2). Indien er in type 2 gebied een ondergrondse constructie gebouwd wordt met een diepte van meer dan 5m en een

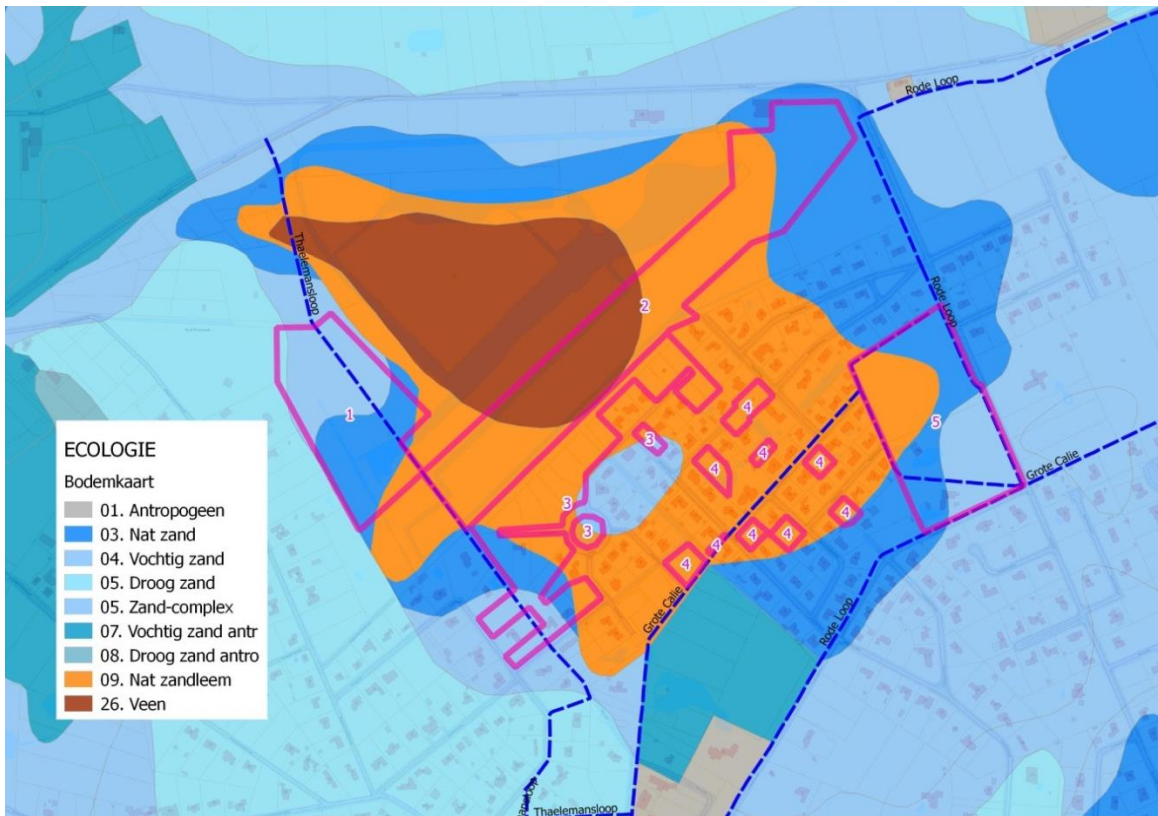
³ DOV (Databank Ondergrond Vlaanderen): Algemene kenmerken bodemseries Pfp, Pfc en Pfg en complexen PFp en PFG in de Kempen: Deze zeer natte grondwatergronden (Pfp, Pfc, Pfg) hebben de wateroverlast als gemeenschappelijk kenmerk. Overstroomd in de winter en nog vochtig in de zomer zijn ze ongeschikt voor akkerland of tuinbouw. Algemeen zijn ze in gebruik als minderwaardige hooiweiden. Een uitbating met populier, loofhout en aangepast naaldhout is eveneens een gebruiksvorm.

horizontale lengte van meer dan 100m dient advies aangevraagd te worden bij de bevoegde adviesinstantie.

Figuur: Digitaal Hoogtemodel (bron: mercator)

Figuur: bodemkaart

4 Gebiedsvisie

4.1 Visie Integraal Waterbeleid

Zijn huidige functie als effectief overstromingsgebied, zijn ligging in een lokale depressie, zijn bodemtype met ondiepe grondwaterstand, zijn aanduiding op de ROG kaart en zijn verwevenheid met niet minder dan 3 waterlopen, maken het signaalgebied in feite niet geschikt voor ontwikkeling. Naar het watersysteem toe is een vrijwaring van het gebied aangewezen.

Voor deelgebieden 1 en 2 is een herbestemming naar een open ruimte functie compatibel met het watersysteem aangewezen.

De deelgebieden 3 en 5 maken reeds deel uit van ontwikkelingsplannen in een ver gevorderd of deels gerealiseerd stadium. Deelgebied 4 bestaat uit meerdere tussenliggende restpercelen. Voor deze gebieden is het te betreuren dat reeds harde bestemmingen gerealiseerd zijn of in een vrij recent verleden werden goedgekeurd. Een herbestemming was de meest duurzame oplossing geweest. Bij een eventuele verdere ontwikkeling dient elk mogelijke bijkomende impact op het watersysteem vermeden. Er dient overstromingsvrij gebouwd te worden. Het ingenomen overstromingsvolume dient best gecompenseerd op eigen terrein of er dient gebouwd zonder inname van overstromingsruimte.

4.2 Ruimtelijke visie (structuurplannen ed.)

Over de Rooise Loop die deelgebied 5 begrensd meldt het bindend gedeelte van het GRS Oud-Turnhout het volgende (p162):

De gemeente selecteert de vallei de Rooise Loop als waardevolle beekvallei met structurerende waarde op gemeentelijk niveau. Bij nieuwe woonprojecten binnen de beekvallei dient deze in natuurlijke vorm behouden te blijven (niet inbuizen) en voldoende ruimte gegeven te worden als groene structuur en verbindingsstructuur (mogelijk fiets- en wandelpaden naast de beekvallei). Een vrije zone van 5m landinwaarts, aan beide zijden, gemeten van de kruin van de waterloop wordt beschouwd als valleigebied.

De waterloop (Grote Calie) met nr. 9.06 was eerder gekend onder de benaming Horsb(l)eekloop/Koniginneloop.

Het GRS van de gemeente Oud-Turnhout stelt in het richtinggevend gedeelte oa: "Het valleigebied van de Horsbeekloop vormt één van de belangrijkste lineaire verbindingengebieden op gemeentelijk niveau."

De deelgebieden 1 en 2 dienen een nieuwe functionele invulling te krijgen waarbinnen het aspect water een prominente plaats krijgt. Dit kan gerealiseerd via een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan binnen het Agnas-proces, in afstemming met het Natuurinrichtingsproject Liereman.

Voor de deelgebieden 3, 4 en 5 erkent de gemeente de waterproblematiek maar acht ze het niet meer zinvol om dit alsnog te herbestemmen. De percelen van deze deelgebieden liggen nagenoeg allen in goedgekeurde verkavelingen. Een verstrengde watertoets is hier aan de orde.

Voor deelgebied 5 is een recente goedgekeurde verkaveling van kracht (goedgekeurd door het college van burgemeester en schepenen op 1/04/2015) waarbij de overdracht van een zone met een grootte van ± 6430 m², bestemd als overstromingsgebied, naar het openbaar domein van de gemeente werd opgelegd. Langs deze strook loopt een verlaagd, overstroombaar fietspad. Bij eventuele verkaveling van de zuidelijke helft van deelgebied 5 dient analoog als bij de noordelijke helft een voldoende deel ingeschakeld te worden als overstromingsgebied ten gunste van het watersysteem.

Voor het overgrote deel van deelgebied 3 is het BPA De Lint (anno 2000) van toepassing en zijn reeds heel wat percelen bebouwd. Verder liggen het overgrote deel van deze percelen in verkaveling "Landmark". Goedgekeurd door het College van Burgemeester en Schepenen dd. 16.07.2001.

De algemene bepalingen van het BPA stellen voor wijzigingen van het bodemreliëf het volgende: *In de bouwvrije voor- en zijtuinstroken is een wijziging van het bodemreliëf slechts toegelaten voor zover het maaiveld niet hoger of lager gebracht wordt dan het trottoirniveau.* Binnen de verkaveling werd een bergingsvijver gerealiseerd.

4.3 Lopende initiatieven:

Voor zowel deelgebied 2 (het Oud-Vliegveld) als voor deelgebied 1 (verblijfsrecreatie) zijn er geen ontwikkelingsplannen bekend. Ze maken deel uit van het natuurinrichtingsplan de Liereman.

5 Historiek overleg lokale besturen

Bij de screening van de relevante signaalgebieden en de opmaak van de ontwerp-startbeslissingen werden naast de lokale besturen ook andere relevante instanties uitgenodigd.

In het kader van de selectie signaalgebieden werd een regionaal overleg georganiseerd op 11/09/2014 te Lier waar vertegenwoordiging van de gemeente was verzekerd door Peggy de Wit en Greet Urkens. Deze selectie werd ambtelijk goedgekeurd op het thematisch overleg op 03/10/2014 (geen vertegenwoordiging van de gemeente Oud-Turnhout) en de Algemene Bekkenvergadering Netebekken van 12/11/2014 (geen vertegenwoordiging van de gemeente Oud-Turnhout).

Voor de opmaak van de ontwerp-startbeslissing vond overleg plaats met de gemeente Oud-Turnhout op 12/05/2015. Volgende personen namen deel aan het overleg: Peggy de Wit (gemeente Oud-Turnhout), Greet Urkens (gemeente Oud-Turnhout), Greet Oris (gemeente Oud-Turnhout), Kirsten De Reu (Ruimte Vlaanderen), Lieselotte Sorgeloos (Provincie antwerpen, projectingenieur), Elsbeth Dewachter (Provincie Antwerpen, DIW), Inez Vandevyvere (Bekkensecretariaat Netebekken).

Een tweede overleg vond plaats met de gemeente Oud-Turnhout op 12/05/2016. Aanwezigen: Peggy De Wit (gemeente Oud-Turnhout), Greet Urkens (gemeente Oud-Turnhout), Leo Van Miert (gemeente Oud-Turnhout), Kirsten De Reu (Ruimte Vlaanderen), Elsbeth Dewachter (Provincie Antwerpen, DIW), Inez Vandevyvere (Bekkensecretariaat Netebekken).

Op 25/05/2016 heeft het college van burgemeester en schepenen zijn goedkeuring gehecht aan de ontwerp-startbeslissing.

6 Keuze ontwikkelingsperspectief, instrument en initiatiefnemer

C: nieuwe functionele invulling voor het gebied.

- De deelgebieden 1 en 2 zijn effectief overstromingsgevoelig, kennen een hoge grondwaterstand, en dienen gevrijwaard te worden om bij extreme weersomstandigheden als buffer te kunnen dienen. Een herbestemming wordt doorgevoerd binnen het Agnas-Rup Liereman.

B: maatregelen met behoud van bestemming

- De deelgebieden 3, 4 en 5 zijn effectief overstromingsgevoelig én worden gekenmerkt door een hoge grondwaterstand.
- Verstrengde watertoets met aangepaste voorwaarden ter maximale vrijwaring van het watersysteem en bescherming van eventuele toekomstige bebouwing tegen wateroverlast (zoals bv. overstromingsvrij bouwen, geen kelder,...) is aan de orde.
- Er mag geen verlies van ruimte voor water optreden. Dit wil zeggen dat de tuinen overstroombaar moeten blijven en eventuele innames van waterbergend vermogen (vb. via bouwconstructies, ophogingen ifv bebouwing,...) gecompenseerd moeten worden op hetzelfde perceel.

A: watertoets

- nvt

Instrument:

Deelgebieden 1 & 2: Agnas RUP Liereman
Deelgebieden 3, 4, 5: verstrengde watertoets

Initiatiefnemer:

Deelgebieden 1 & 2: Vlaams Gewest

7 Conclusie signaalgebied en beslissing Vlaamse Regering

Conclusie signaalgebied

Het signaalgebied bestaat uit 5 deelgebieden die quasi volledig effectief overstromingsgevoelig zijn. Een nieuwe functionele invulling van de deelgebieden 1 (verblijfsrecreatie) en 2 (vliegveld) wordt gerealiseerd via een gewestelijk RUP binnen het Agnas-proces en in afstemming met het natuurinrichtingsproject 'De Liereman'. Hierbij dient rekening gehouden met de bergingsnoden en het natuurlijk functioneren van het watersysteem.

De deelgebieden 3, 4 en 5 maken quasi helemaal deel uit van goedgekeurde verkavelingen. Voor deze gebieden is een verstrengde watertoets met aangepaste voorwaarden ter maximale vrijwaring van het watersysteem en bescherming van toekomstige woningen tegen wateroverlast van toepassing. Zo mag er geen verlies van ruimte voor water optreden. Dit wil zeggen dat eventuele innames van waterbergend vermogen (bv. via bouwconstructies, ophogingen i.f.v. bebouwing, ...) gecompenseerd moeten worden op hetzelfde perceel.

Beslissing Vlaamse Regering d.d. 31/03/2017

De Vlaamse Regering hecht haar goedkeuring aan het bovenstaand ontwikkelingsperspectief en gelast de bevoegde instanties om het ontwikkelingsperspectief te respecteren en de voorwaarden uit de ontwerp-startbeslissing door te vertalen bij de toepassing van de watertoets.